

A ydym yn esgeuluso ein cyfalaf naturiol?

Nia Seaton

Mae'r amgylchedd yn cyfrannu £6 biliwn y flwyddyn at economi Cymru, ond mae llawer o'r amgylchedd naturiol a'r gwasanaethau sy'n cael eu darparu ganddo dan fygythiad.

Mae'r gwasanaethau sy'n cael eu darparu gan yr amgylchedd naturiol yn werth sawl can biliwn o ddoleri i'r economi byd-eang, ac maent yn allweddol bwysig i economi Cymru. Yn ôl yr astudiaeth Gwerthfawrogi ein Hamgylchedd, mae'r amgylchedd yng Nghymru:

- yn cyfrannu £6 biliwn tuag at economi Cymru;
- yn darparu 1 o bob 6 swydd;
- yn arwain at wariant o £821 miliwn gan ymwelwyr;
- yn cyfrannu at 15 y cant o'r nwyddau a'r gwasanaethau a gynhyrchir yng Nghymru.

Serch hynny, mae llawer o amgylchedd naturiol y byd yn dirywio tra bo nifer o rywogaethau'n wynebu difodiant. Mae nifer o rywogaethau cynhenid Cymru wedi parhau i ddirywio yn yr un modd.

Yn wir, mae nifer o'r gwasanaethau sy'n cael eu darparu yn sgil yr amgylchedd, sef yr hyn a elwir yn wasanaethau ecosystemau, yn ymylu ar gyrraedd sefyllfa argyfyngus lle bydd hynny'n amharu'n arw ar eu gallu i fod yn ddefnyddiol.

Nid yw Cymru'n eithriad, lle methwyd â chyrraedd y targed a osodwyd i atal y dirywiad mewn bioamrywiaeth erbyn 2010.

Gwarchod amgylchedd naturiol Cymru

Y prif ddull o warchod yr amgylchedd naturiol yng Nghymru yw trwy ddynodi safleoedd yn rhai sydd wedi'u diogelu yn genedlaethol ac yn rhyngwladol. Mae'r safleoedd hyn wedi'u dynodi yn y fath fodd gan fod ynddynt gynefinoedd neu

Safleoedd yng Nghymru sydd wedi'u diogelu yn genedlaethol ac yn rhyngwladol

Mae dros 1,000 o safleoedd yng Nghymru sydd wedi'u dynodi am eu pwysigrwydd cenedlaethol, a bron i 100 am eu pwysigrwydd Ewropeaidd neu rhyngwladol.

Caiff safleoedd sydd wedi'u dynodi am eu pwysigrwydd cenedlaethol eu galw'n Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, ac maent i'w cael ledled Cymru o Ben y Gogarth yn Llandudno i Ben Pyrod ar Benrhyn Gŵyr. Mae safleoedd sydd wedi'u dynodi am eu pwysigrwydd rhyngwladol yn cynnwys Ardaloedd Cadwraeth Arbennig ac Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig. Ymhlith yr enwocaf mae aberoedd Afon Dyfrdwy ac Afon Hafren a mynyddoedd Eryri.

rywogaethau sy'n neilltuol bwysig i gadwraeth natur.

Tra bo'r safleoedd hyn yn hanfodol er mwyn gwarchod rhywogaethau a chynefinoedd unigol mewn ardaloedd penodol, nid ydynt yn gwneud rhyw lawer i warchod ac i wella ansawdd amgylchedd Cymru yn ehangach a'r gwasanaethau naturiol sy'n cael eu darparu yn sgil hwnnw.

Edrychodd adolygiad Lawton ar safleoedd tebyg yn Lloegr, ac er iddo ddweud y dylai'r safleoedd sydd wedi'u diogelu barhau'n ganolbwynt i'r holl waith cadwraeth, mae angen newid ein dull o weithredu'n sylweddol. Yn ôl yr adolygiad, mae angen rhoi'r gorau i geisio dal gafael ar yr hyn

sy'n weddill a dechrau adfer ac ail-greu cynefinoedd ar raddfa fawr. Bydd hyn yn arbennig o bwysig yng nghyd-destun effeithiau newid yn yr hinsawdd, gan y bydd angen lle ar rywogaethau i ymfudo o'r naill safle i'r llall wrth i'r hinsawdd newid.

Yr opsiynau yn y dyfodol

Yn ôl yr astudiaeth ryngwladol, The Economics of Ecosystems and Biodiversity, prin iawn yw'r sylw a roddir i wasanaethau byd natur wrth edrych ar ganlyniadau economaidd, ac mae hynny wedi arwain at esgeuluso ein cyfalaf naturiol i raddau helaeth iawn. Mae hyn yn golygu bod y broses o ddinistrio natur wedi cyrraedd lefelau lle mae costau cymdeithasol ac economaidd gwir ddifrifol i'w gweld.

Er mwyn i werth economaidd byd natur a'i wasanaethau, fel bwyd ac ansawdd dŵr, fod yn

Gweithredu ar sail ecosystemau

Gellir disgrifio nwyddau a gwasanaethau ecosystemau fel y nwyddau a'r gwasanaethau naturiol sy'n cael eu darparu gan yr ecosystem, a'r rheini'n hanfodol i'r blaned ac i les y ddynoliaeth, fel ffurfiant y pridd, bwyd, rheoleiddio'r hinsawdd ac ynni adnewyddadwy.

Nod gweithredu ar sail ecosystemau yw sicrhau bod gwerth y gwasanaethau hanfodol hyn yn cael ei ystyried wrth wneud penderfyniadau economaidd, er mwyn asesu gwir gostau'r penderfyniadau hynny.

Yn ogystal â chanolbwyntio ar warchod rhywogaethau unigol yn ein safleoedd sydd wedi'u diogelu, mae gweithredu ar sail ecosystemau yn golygu ein bod yn ceisio gwerthfawrogi a gwarchod y gwasanaethau yn ein hamgylchedd yn ehangach, gan greu gwell cysylltiadau rhwng mannau gwyrdd yn ein pentrefi, ein trefi a'n dinasoedd.

amlwg ym mhrosesau cyllidebu llywodraethau, mae sawl arbenigwr yn galw am fabwysiadu dull o weithredu ar sail ecosystemau.

Er mwyn gwneud hyn, bydd angen newid yn sylweddol y modd yr ydym wedi mynd i'r afael â'r dirywiad mewn bioamrywiaeth hyd yma. Fodd bynnag, mae'n rhoi cyfleoedd newydd hefyd:

- i edrych ar y posibilrwydd o greu ynni adnewyddadwy mewn cymunedau;
- i leihau cyfraddau yswiriant mewn mannau sydd â risg llifogydd drwy fabwysiadu arferion rheoli tir gwahanol.

Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009: Newidiadau posibl

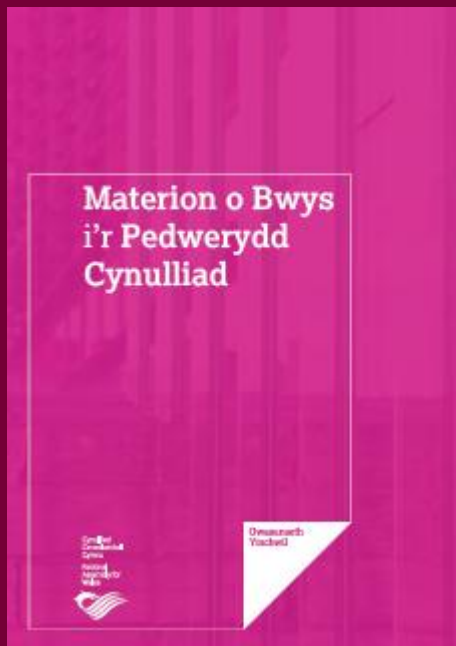
Mae camau tuag at fabwysiadu dull o weithredu ar sail ecosystemau eisoes yn cael eu cymryd yn ein hamgylchedd morol.

Rhoddodd *Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009* bwerau deddfwriaethol i'r llywodraethau yng Nghymru a Lloegr i gyflwyno system gynhwysfawr a strategol ar gyfer gwarchod yr amgylchedd morol.

Mae'r Ddeddf yn galluogi Llywodraeth Cymru i gyflwyno system cynllunio morol a fydd yn edrych ar yr holl wasanaethau y mae'r amgylchedd morol yn eu darparu. Bydd yn galluogi'r Llywodraeth hefyd i wneud penderfyniadau ynghylch pa gamau y bydd angen eu cymryd ac ymhle er mwyn sicrhau bod ein moroedd mewn cyflwr da.

At hynny, bydd modd creu Parthau Cadwraeth Morol yn sgil y Ddeddf, a fydd yn diogelu'r elfennau pwysigaf yn ein hamgylchedd morol er mwyn gwarchod ein moroedd a'r rhywogaethau sydd ynddynt. Bydd 2011 yn flwyddyn dyngedfennol yn hynny o beth ac o ran dysgu gwersi er lles yr amgylchedd ar y ddaear.

Erthygl o gyhoeddiad gan y Gwasanaeth Ymchwil

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Mae'r ddogfen hon wedi cael ei pharatoi'n arbennig ar gyfer Aelodau'r Cynulliad gan y Gwasanaeth Ymchwil. Mae'n trafod rhai o'r pynciau hynny sy'n debygol o fod o bwys i Aelodau yn ystod y Pedwerydd Cynulliad.

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Am rhagor o gyhoeddiadau, gweler **ein tudalennau ar wefan y Cynulliad**.
www.cynulliadcymru.org/bus-assembly-publications-research.htm

Y Gwasanaeth Ymchwil
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

E-bost: **Research.Service@wales.gov.uk**
Twitter: **[@YmchwilCCC](https://twitter.com/YmchwilCCC)**